

BIBLIOTEKA

85H-32

A37

DRITËRO A GOLLI

NJERËZ

TË

KRISUR

Novela-tregim.

881.583-32

8JH-32
A37

DRITERO AGOLLI

NJERËZ
TË KRISUR

- Tregime dhe novela -

BIBLIOTEKA E
BASHKIS GJIROKASTËR
NR INV - 54/86

Apollonia 1995

Redaktor: LILI BARE

Piktore: MIMOZA AHMETI

Korrektore: ELONA AGOLLI

Njeriu me veladon

1

— Zef Uçi, ju po abuzoni në durimin tim. Ju kini harruar një tabelë pa mbushur — tha nëndrejtori për anën ekonomike, duke e kërcënuar me gisht Zef Ucin. Ai u mat të dilte nga dera, po pastaj diçka iu kujtua dhe i foli përsëri po me atë ton: — Financier Zef Uci, ju kohët e fundit ia kini varur punës së shtetit, ju po vini interesin personal mbi atë të kolektivit!

Zef Uci ngriti sytë nën syzet e holla dhe tha i qetë:

— Unë nuk jam më financier Zef Uci, që ka të bëjë me financat, po At Zef Uci, funksionar i kishës që kryen shërbime fetare!

— ?...mbeti në këmbë si pikëpyetje nëndrejtori për anën ekonomike.

— Po, po! Jam njeri i veshur me veladon, domethënë me petk të gjatë të zi me mëngë, që më arrijnë gjer në fund të këmbëve — tha Zef Uci me seriozitet dhe gjithnjë i qetë, megjithëse ende nuk e kishte veshur këtë petk.

— Zef Uci, ju vuani nga nervat! — tha nëndrejtori, duke kujtuar se financieri u zemërua dhe nuk diti ç'të flasë. Ai doli dhe mbylli derën me forcë. Zef Uci u ngrit dhe filloi të ecë nëpër dhomë i menduar dhe i verdhë «He, ai kujton se unë jam me nerva, he! Ka një muaj që kam kërkuar të largohem nga kjo punë që meriton mallkime,

e drejta e largimit më erdhi, dhe nesër i them lamtumirë armë të punës, lapsa, vizore, formularë, shifra!»!

Puna qëndronte kështu: Shtëpia e Zef Ucit kishte nxjerrë tre breza priftërinjsh dhe ky do të ishte i katërti. Gjithnjë, në atë dhomën e madhe, me ca libra me kopertina të vjetra e me shandanë të lashtë, tregoheshin historira të kohrave të shkuara e më shumë historira priftërinjsh. I ati i tij, një prift plak me një sy, me një fytyrë të zbehtë, admirues i Torkuato Tasos, Lope de Vegës dhe të madhit Dante, njeri që gjithë jetën kishte lexuar dhe bile shkruar vjersha, i thoshte shpesh të birit se vetëm ata poetë që kanë qenë priftërinj, kanë arritur «kulmet poetike».

— Të marrim, thosh ai, — Lope de Vegën. Ka qenë prift. Të marrim Fishten. Ka qenë prift. Të vijmë më afër e të hidhemi tek Mjeda. Ka qenë prift.

Zefi i vogël dëgjonte të atin e tij, për të cilin kishte një respekt të madh, dhe mendohej. Ai, edhe vetë kishte dëshirë të merrej me poezi, të përkthente Torkuato Tason e kolosë të tjerë si Tasua. Dëgjonte dhe heshte. Nga që ishte i qetë dhe i urtë, i ati dhe e ëma atij i thoshin «Zefi i shenjtë».

Po babai vdiq dhe Zefi u bë akoma më i qetë, akoma më i heshtur. Pas vdekjes së babait, në shtëpinë e tyre filloi të vijë shpesh At Ndoci, një prift i zgjuar i qytetit, që edhe ai ishte njeri me kulturë të gjerë. Ai e njihte mirë Zefin, njihte edhe dëshirat dhe prirjet e tij.

— Shumë shkrimtarë të shquar kanë qenë figura kishtare, — i pat thënë një ditë ai Zef Ucit, ashtu siç i kish thënë edhe i ati, kur ishte gjallë.

— Me të vërtetë — i ishte përgjegjur Zef Uci.

— Ata e njihnin mirë jetën e popullit, ata jetonin me popullin — i kishte thënë prifti.

Prifti kishte njohuri të thella letrare dhe gjithçka e lidhte me figurat kishtare, të cilat ishin të njohura dhe në fushën e letrave.

— Do të bësh mrekullira! Do të kesh edhe kohë të predikosh, edhe kohë të merresh me letërsi! Punë pa këçarje, pa telashe! — i tha prifti Zef Ucit.

Zef Uci pastaj mori pëlqimin nga kisha e qytetit, me një fjalë u bë kuadër i saj, dhe u caktua si prift në fshatrat e Dukagjinit.

O. sa mendime, sa plane kishte Zef Uci! E para: ai do predikonte dhe nëpërmjet këtij predikimi do të njihete më thellë jetën (kështu mendonte ai); e dyta: nga ana materiale nuk do të ishte keq (kjo ishte një nga çështjet që deri diku e preokuponte); e treta: do të kishte kohë të lirë dhe do të përkthente Torkuato Tason, shkrimtarin e tij më të dashur; e katërta: do shkruante një libër me soneta origjinale mbi malësinë, blegtorinë dhe zanat...

...Ashtu ndodhi; Zef Uci nuk u paraqit në punë. Pënda e tij nuk gërvishte më në zyrën në fund të korridorit dhe daktilografistja nuk vinte më të merrte formularet për t'i daktilografuar me maqinën e saj me germa gjysëm të thyera.

Pas dy-tre ditëve Zef Ucin, shërbyesja e zyrave, e pa në MAPO-n e qytetit, duke blerë një krevat portativ me këmbë alumini, kurse në mbrëmje të po asaj dite, nëndrejtori Zyrap Çamçakizi, në rrugën «Qerim Qerozi» takoi një njeri të veshur me petk të gjatë të zi me mëngë që arrinin gjer në fund të këmbëve. Zyrap Çamçakizi fërkoji sytë. Përpara tij qëndronte Zef Uci, financieri i ndërmarrjes së tij.

— Zef Uci, nuk është koha për karnavale. Ju po vini interesin personal mbi atë kolektiv. Ju jini i sëmurë nga nervat dhe duhet të shkoni të bëni remontin e përgjithshëm në spitalin psikiatrik të Vlorës plakë — tha nëndrejtori.

— Zoti Zyrap Çamçakizi, ju gabuat adresën. Unë nuk jam vartësi juaj, po jam funksionar i kishës që kryen shërbime fetare. Largohuni nga unë sa nuk më ka shkuar në mend të lus zotin për një mallkim të merituar — foli Zef Uci dhe shkoi në hijen e avllive të larta.

— Tifu! Galë mesjetare! — pështyu Zyrap Çamçakizi në kalldrëmin e rrugës «Qerim Qerozi»

2

Zyrap Çamçakizi akoma nuk ju kishte treguar kolegëve të tij për takimin e papritur në rrugën «Qerim Qerozi» kur, sipas tij, «gala mesjetare» u nis për udhë të

largët me një torbë plaçkash e me një krevat portativ me këmbë alumini.

Zhdukja e financierit ngjalli diskutime në zyrat e ndërmarjes. Një thoshte se ai do të kishte shkuar në malësitë e Dukagjinit, tjetri thoshte në Nikaj-Mertur të Tropojës. Shefi i llogarisë, me kompetencën më të madhe dhe me një të vërtetë si shifër, mendonte, — dhe këte mendim e kishte shfaqur disa herë — se financieri nuk ishte njeri që besonte as në zotin, as në djallin, ai besonte vetëm në Torkuato Tason, prandaj vendosi të bëhet prift në mënyrë që të ketë kohë të përkthejë «Jerusalemën e çli-ruar» të këtij autori të famshëm.

— Nuk është e mundur, — tha nëndrejtori, — financieri nuk merrej me poezi. Atij nuk i shkante kjo lloj pune. Ai ish besimtar që vinte interesin personal mbi atë kolektiv. Po unë këte do ta verifikoj vetë. Jam caktuar në një ekip të komitetit ekzekutiv për të shkuar në krahinën e Koplikut.

— Ai ka shkuar në Dukagjin, — u hodh daktilografistja. — Shefi e shikoi me inat:

— Mos më pre me gërshërë fillin e mendimeve. Jam caktuar me ekip në Kopluk, por do të bëj çmos ta ndërroj për të shkuar në Dukagjin. Atje do të ndjek nga afër veprimet djallëzore të Zef Ucit. Zyrap Çamçakizi ngriti gishtin lart, për t'i dhënë rëndësi misionit të tij dhe për të tërhequr vëmendjen e dëgjuesve. Mbretëroi një minutë qetësi. Në këtë kohë, hyri në korridor daktilografistja me një zarf në dorë.

— Shoku Zyrap, kini një letër nga Zef Uci.

Të gjithë shfaqën interes. Nëndrejtori e hapi. Aty për aty i hodhi një vështrim të shpejtë, pastaj e lexoi me zë. «I nderuari Zyrap Çamçakizi. Ju lutem shumë të më mbaroni një punë. Në sirtarin e tavolinës, në zyrën ku punoja unë, kam harruar një këmishë, furçën e këpucëve, gjyslykët e diellit dhe dy libra italisht me tituj:

«I discorsi dell'arte poetica» dhe «Poesie», e para botuar në Torino më 1901 dhe e dyta në Milano më 1934...»

— E shihni? A nuk thashë unë se ai i beson vetëm Torkuato Tason? — u hodh shefi i llogarisë me një ton triumfatori.

— More, ç'njerëz! Pritni një minutë të mbarojmë — u nevrkos Zyrap Çamçakizi dhe vazhdoi letrën: «Unë

gjithmonë e kam çmuar zemërbardhësinë dhe korrekte-
sën tuaj. M'i dërgoni sendet e lartepërmendura me adre-
së: Dukagjin, fshati Zanushe. Të fala, Zef Uci, funksio-
nar që kryen shërbime fetare».

— E patë? — tha Zyrap Çamçakizi — kjo është fy-
tyra misterioze e financierit tonë.

3

Dy-tre muaj pas letrës me plot porosi të Zef Ucit, Zyrap Çamçakizi u nis me ekipet e komitetit ekzekutiv në Dukagjin. Këto ishin ekiye për të studjuar mundësitë e shpërnguljes së disa fshatrave nga mali në fushë. Duhet një punë e madhe për t'ua mbushur mendjen malësorëve të zbrisnin në fushë. Nëndrejtori për anën ekonomike, me gjithë telashet që kishte si nënkryetar i ekipit, kish qef të vërente edhe Zef Ucin. Atij nuk i durohej gjersa ta takonte këte njeri të veshur me veladon, të cilin nuk e kishte parë qysh atë mbrëmje në kalldrëm të rrugës «Qerim Qerozi». Por ekipi i kishte zënë fshatrat me radhë dhe nuk ishte e mundur të shkonte menjëherë në katundin Zanushe, pa vajtur në Mriz të Berrave dhe në Kron të Zanave.

— Ta fillojmë më mirë nga fshati Zanushe — i tha kryetarit.

— Jo — tha kryetari — se na prishet itinerari dhe na ngatërrohen çështjet që kemi për të shtruar. Kupton?

— Fshati Zanushe është më i madhi në Dukagjin. Unë çuditem me nënvleftësimin tuaj. Nga ky fshat mund të shpërngulen lehtë. Malësorët këtu janë të urtë dhe ju janë mërzhitur malet më shumë se të tjerëve. Ata mund të shfaqin dëshirën për të shkuar të gjithë siç janë në ndonjë fermë në fushë.

— E vendosëm njëherë. Kupton? — ia priti shkurt kryetari. — Më parë do shkojmë në «Mriz të Berrave».

Vetëm pas një jave, ekipi shkoi në Zanushe. Pyetja e parë që bëri Zyrap Çamçakizi ishte:

— At Zef Uci mos shërben në kishën tuaj?

— Ka pasë shërbye. Tash e la kishën tonë e ka shkue

në katundin prapa kodrës, në Lajthi — i tha një malësor me një festë të bardhë e me tirçe shumë të ngushtë.

— Po pse iku?

— Nuk mund me e djtë. Asht hapë fjala se paska kenë zanë me i besimtar për çështje të druve. Ai besimtari nuk ka dashtë me i çue dru për me u ngrohë. E atbotë at Zef Uci paska thanë: «Nuk ka ma rob qi ndigjojnë zotin. Edhe ai besimtar i zellshëm që kam pat, dashka me ba qi unë të cof nga të ftohtit». Mblodhi librat, e hipi magjarin, — se ka pasë mbajtë një magjar, — dhe u largue. Thonë se ashtë në Lajthi.

— Atë pak kohë që ndenji tek ju çfarë bënte? — pyeti Zyrap Çamçakizi.

— E nga me e dijte! Ai, thonë, se për ditë lexonte do libra e shkruante bejte.

Biseda me malësorin e hutoi Zyrap Çamçakizin. Me të vërtetë ka qenë njeri misterioz. Ai njeri as me financat nuk u muar plotësisht, as me funksion fetar. Nuk e sheh si thonë? Këto libra që lexon, duhet të jenë të Torkuato Tasos! Hëmm! Sikur nuk mund ta lexonte këte Torkuato Tason apo Torkuato shejtanin pa qenë prift. Jo, jo, atë do ta ketë shtyrë edhe diçka tjetër për t'u bërë at Zef Uci. Tfu! — grindej me vete Zyrap Çamçakizi.

— Shoku Zyrap, — i thirri atij kryetari i ekipit me një zë plot nervozizëm. — Shoku Zyrap, ne kemi ardhur të bëjmë punë dhe jo të merremi me historira të një prifti të lojtur mënç! Shoku Zyrap, mos më detyroni t'ju tërheq vërejtjen. Ju nuk jini ndonjë djalosh mendjehetë. Ç'na duhet prifti, kur kemi hallet se si t'i shpërngulim këta njerëz nga këta shkropa të egër.

— Shoku kryetar, një njeri që merr rrugë të shtrembër duhet ndihmuar të vijë në binarë. Është detyra e shoqërisë ta sjellë në vete. Ja ne mundohemi t'i shpërngulim malësorët në fushë për t'i shpëtuar nga patriarkaliteti dhe për t'i shpënë afër dritës, në tokën e pasur. Ky është një akt njerëzor, apo jo? Pse atëhere mos kujdesohemi edhe për Zef Ucin, për financierin tim?

— Aq më bën mua se të qënka çmendur ty financieri — tha kryetari.

— S'jam dakord. I çmenduri duhet shëruar. Ne kemi spitale të psihiatrisë — u hodh Zyrap Çamçakizi.

— Mjaft!... I kushtuam më shumë vëmendje se sa